

REPETYTORIA BECKA

Zobowiązania

pytania

kazusy

tablice

testy

C.H. BECK

REPETYTORIA BECKA

Zobowiązania

Polecamy w tej serii:

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

POSTĘPOWANIE CYWILNE

POSTĘPOWANIE KARNE

PRAWO CYWILNE – CZĘŚĆ OGÓLNA, wyd. 5

PRAWO HANDLOWE I GOSPODARCZE

PRAWO KARNE

PRAWO KONSTITUCYJNE

PRAWO PRACY

PRAWO RZECZOWE, wyd. 5

SPADKI I PRAWO RODZINNE

Beck Akademia
konferencje • szkolenia • e-learning

Legalis
System Informacji Prawnej

Zobowiązania

pytania • kazusy • tablice • testy

dr Monika Drela (red.)
dr Katarzyna Górka
dr Julian Jezioro
adw. Ksenia Rzepka
r. pr. Tomasz Sadurski
dr Anna Stangret-Smoczyńska
r. pr. Sebastian Wawruch

WYDAWNICTWO C.H.BECK
WARSZAWA 2016

Stan prawny: 1 października 2016 r.

Wydawca: *Aneta Flisek*

Poszczególne części opracowali:

- Pytania egzaminacyjne:** Ksenia Rzepka
Kazusy: dr Monika Drela (red.)
dr Katarzyna Górka
dr Julian Jezioro
dr Anna Stangret-Smoczyńska
Tablice: Tomasz Sadurski
Sebastian Wawruch
Testy: www.testy-prawnicze.pl

© Wydawnictwo C.H.Beck 2016

Wydawnictwo C.H.Beck Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i tkanie: TimPrint
Druk i oprawa: P.W.P. Interdruk, Warszawa

ISBN 978-83-255-8805-2

ISBN e-book 978-83-255-8806-9

Spis treści

Wykaz skrótów _____	IX
---------------------	----

Część A. Pytania egzaminacyjne

Rozdział I. Zobowiązania – część ogólna _____	I
Pytania 1–57	

Rozdział II. Zobowiązania – część szczegółowa (wybrane zagadnienia) _____	34
Pytania 58–142	

Część B. Kazusy

Kazus 1. Roszczenie regresowe poręczyciela _____	69
Kazus 2. Kilku pożyczkobiorców a solidarność dłużników _____	70
Kazus 3. Odpowiedzialność najemców za zapłatę czynszu _____	71
Kazus 4. Odpowiedzialność solidarna współwłaściciela za remont we wspólnocie mieszkaniowej _____	73
Kazus 5. Odstąpienie od umowy przedwstępnej z zadatkiem _____	75
Kazus 6. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią _____	76
Kazus 7. Umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej _____	78
Kazus 8. <i>Datio in solutum</i> _____	79
Kazus 9. Wcześniejsze częściowe spełnienie świadczenia podzielonego _____	81
Kazus 10. Pokwitowanie _____	82
Kazus 11. Darowizna obciążliwa nieruchomości z warunkiem _____	83
Kazus 12. Forma umowy darowizny + <i>condictio causa data causa non secuta</i> _____	84
Kazus 13. Odwołanie darowizny wykonanej _____	85
Kazus 14. Sprzedaż nieruchomości pod warunkiem _____	86
Kazus 15. Umowy przenoszące prawa autorskie a umowy licencyjne _____	87
Kazus 16. Najem rzeczy ruchomej; zmniejszenie czynszu; odpowiedzialność za uszkodzenie przedmiotu najmu _____	89
Kazus 17. Najem lokalu; nabycie przedmiotu najmu przez osobę trzecią; wypowiedzenie stosunku najmu _____	92
Kazus 18. Zawarcie umowy dzierżawy; wypowiedzenie stosunku dzierżawy; odpowiedzialność za pogorszenie przedmiotu dzierżawy _____	95

Kazus 19. Zawarcie i treść umowy leasingu; odpowiedzialność za wady przedmiotu leasingu; odstąpienie od umowy leasingu _____	97
Kazus 20. Przesłanki powstania stosunku użyczenia; skutki władania cudzą rzeczą w ramach stosunków pozaprawnych; ochrona posiadacza przedmiotu użyczenia _____	101
Kazus 21. Forma umowy zlecenia; wynagrodzenie zleceniobiorcy _____	103
Kazus 22. Powierzenie wykonania zlecenia osobie trzeciej; odpowiedzialność zastępcy za nienależyte wykonanie zlecenia _____	105
Kazus 23. Stosowanie przepisów o zleceniu do umów o świadczenie usług; wypowiedzenie umowy zlecenia _____	106
Kazus 24. Działanie zleceniobiorcy w charakterze zastępcy pośredniego; skutki śmierci zleceniobiorcy _____	108
Kazus 25. Umowa o dzieło _____	109
Kazus 26. Odstąpienie przyjmującego zamówienie od umowy o dzieło ze względu na brak współdziałania zamawiającego _____	111
Kazus 27. Sposoby ustalenia wynagrodzenia w umowie o dzieło; odstąpienie od umowy o dzieło ze względu na opóźnienie w jego realizacji _____	112
Kazus 28. Odebranie dzieła przez zamawiającego; rękojmia za wady dzieła _____	114
Kazus 29. Świadczenie podzielne _____	117
Kazus 30. Forma umowy pożyczki; oprocentowanie pożyczki _____	118
Kazus 31. Termin zwrotu pożyczki; przedawnienie roszczeń z umowy pożyczki _____	121
Kazus 32. Cel umowy kredytu; przedterminowa spłata kredytu _____	123
Kazus 33. Zawarcie umowy wspólnego rachunku bankowego; wypowiedzenie umowy _____	127
Kazus 34. Kumulacja rzeczowych i osobistych form zabezpieczenia wierzytelności, nadzabezpieczenie _____	129
Kazus 35. Zmiana treści umowy ustanawiającej hipotekę; zmiana dotycząca wierzytelności zabezpieczonej _____	135
Kazus 36. Forma umowy poręczenia; odpowiedzialność poręczyciela _____	138
Kazus 37. Odpowiedzialność gwaranta z umowy gwarancji bankowej _____	142
Kazus 38. Zlecenie udzielenia gwarancji bankowej _____	145
Kazus 39. Zarzuty dłużnika przy przelewie na zabezpieczenie _____	146
Kazus 40. Ubezpieczenia majątkowe i osobowe; skutki zbycia przedmiotu ubezpieczenia w trakcie obowiązywania umowy _____	149
Kazus 41. Ogólne warunki ubezpieczenia a regulacja kodeksowa umowy ubezpieczenia; suma i wartość ubezpieczenia _____	152
Kazus 42. Cel w umowie o rentę _____	154
Kazus 43. Ujawnienie dożywocia w księdze wieczystej i jego wygaśnięcie _____	155
Kazus 44. Przesłanki zawarcia umowy spółki cywilnej; aport jako przedmiot wkładu wspólnika; skutki śmierci wspólników spółki cywilnej _____	157
Kazus 45. Skutki majątkowe zawarcia umowy spółki cywilnej – odpowiedzialność wspólników za długi spółki cywilnej; zasady reprezentacji oraz prowadzenia spraw spółki przez wspólników spółki cywilnej _____	161
Kazus 46. Warunki skuteczności przyrzeczenia publicznego; wykonanie przyrzeczenia przez kilka osób _____	164

Część C. Tablice

Rozdział I. Zobowiązania – część ogólna	169
Tablica 1. Istota zobowiązań	169
Tablica 2. Źródła zobowiązań	169
Tablica 3. Treść stosunku zobowiązaniowego	170
Tablica 4. Istota świadczenia	172
Tablica 5. Rodzaje świadczeń	173
Tablica 6. Świadczenia pieniężne i zasady ich wykonywania	174
Tablica 7. Odsetki	176
Tablica 8. Odpowiedzialność za szkodę	177
Tablica 9. Naprawienie szkody	179
Tablica 10. Wielość dłużników albo wierzycieli	181
Tablica 11. Zasada swobody umów	184
Tablica 12. Cechy umów konsumenckich	186
Tablica 13. Umowy odnoszące się do osób trzecich	188
Tablica 14. Umowa przedwstępna	190
Tablica 15. Dodatkowe zastrzeżenia umowne	191
Tablica 16. Bezpodstawne wzbogacenie	194
Tablica 17. Świadczenia nienależne	195
Tablica 18. Pojęcie, przesłanki i zasady odpowiedzialności deliktowej	197
Tablica 19. Zdarzenie wywołujące szkodę, z którym ustawa wiąże odpowiedzialność odszkodowawczą (1)	198
Tablica 20. Zdarzenie wywołujące szkodę, z którym ustawa wiąże odpowiedzialność odszkodowawczą (2)	200
Tablica 21. Zdarzenie wywołujące szkodę, z którym ustawa wiąże odpowiedzialność odszkodowawczą (3)	200
Tablica 22. Zasady ponoszenia odpowiedzialności za cudze czyny niedozwolone	201
Tablica 23. Zasady ponoszenia odpowiedzialności przez Skarb Państwa i państwowe osoby prawne	203
Tablica 24. Zasady odpowiedzialności za zwierzęta	205
Tablica 25. Zasady odpowiedzialności za rzeczy, za szkody związane z użyciem sił przyrody oraz mechanicznych środków komunikacji	205
Tablica 26. Naprawienie szkody związanej z uszczerbkiem na osobie	208
Tablica 27. Szczególne zasady przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym	211
Tablica 28. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	212
Tablica 29. Wykonanie zobowiązania – zagadnienia ogólne	214
Tablica 30. Odmowa wykonania świadczenia	214
Tablica 31. Przedmiot, miejsce i termin wykonania zobowiązania	216
Tablica 32. Niewykonanie zobowiązań	219
Tablica 33. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	221
Tablica 34. Wykonanie i skutki niewykonania zobowiązań wzajemnych	223
Tablica 35. Wygaśnięcie zobowiązań	226
Tablica 36. Cesja i wierzytelności	229
Tablica 37. Wstąpienie w prawa zaspokojonego wierzyciela	230

Tablica 38. Zmiana dłużnika _____	232
Tablica 39. Skarga pauliańska _____	233
Rozdział 2. Zobowiązania – część szczegółowa _____	235
Tablica 40. Umowa sprzedaży – prawa i obowiązki stron _____	235
Tablica 41. Rodzaje umowy sprzedaży _____	237
Tablica 42. Rękojmia za wady _____	238
Tablica 43. Gwarancja _____	242
Tablica 44. Umowa zamiany _____	243
Tablica 45. Umowa dostawy _____	244
Tablica 46. Umowa kontraktacji _____	246
Tablica 47. Umowa o dzieło _____	248
Tablica 48. Umowa o roboty budowlane _____	251
Tablica 49. Umowa najmu – przepisy ogólne _____	254
Tablica 50. Umowa najmu lokalu – uregulowania odmienne od ogólnych przepisów najmu _____	257
Tablica 51. Umowa dzierżawy _____	259
Tablica 52. Umowa leasingu _____	262
Tablica 53. Umowa użyczenia _____	265
Tablica 54. Umowa pożyczki _____	268
Tablica 55. Umowa rachunku bankowego _____	269
Tablica 56. Umowa zlecenia _____	271
Tablica 57. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia _____	274
Tablica 58. Umowa agencyjna _____	275
Tablica 59. Umowa komisju _____	278
Tablica 60. Umowa przewozu _____	280
Tablica 61. Umowa spedycji _____	284
Tablica 62. Umowa ubezpieczenia _____	286
Tablica 63. Umowa przechowania _____	290
Tablica 64. Odpowiedzialność, prawo zastawu i przedawnienie roszczeń utrzymujących hotele i podobne zakłady _____	292
Tablica 65. Umowa składu _____	294
Tablica 66. Spółka cywilna _____	296
Tablica 67. Poręczenie _____	300
Tablica 68. Umowa darowizny _____	302
Tablica 69. Przekazanie nieruchomości _____	304
Tablica 70. Umowa renty _____	305
Tablica 71. Umowa dożywocia _____	306
Tablica 72. Umowa ugody _____	309
Tablica 73. Przyrzeczenie publiczne _____	310
Tablica 74. Przekaz _____	312

Część D. Testy

Test z ustawy z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny
(zobowiązania) (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r.
poz. 380 ze zm.) _____

315 Odpowiedzi do testów _____ 407

Wykaz skrótów

1. Akty prawne

- GospNierU ____ ustawa z 21.8.1997 r. gospodarce nieruchomościami (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1774 ze zm.)
- KC _____ ustawa z 23.4.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 380 ze zm.)
- Konstytucja RP Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.4.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i ze sprost.)
- KPA _____ ustawa z 14.6.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. 23 ze zm.)
- KPC _____ ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 101 ze zm.)
- KRO _____ ustawa z 25.2.1974 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 2082 ze zm.)
- KSH _____ ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz.U. z 2013 r. poz. 1030 ze zm.)
- KWU _____ ustawa z 6.7.1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 790 ze zm.)
- KZ _____ *rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27.10.1933 r. – Kodeks zobowiązań (Dz.U. Nr 82, poz. 598 ze zm.)*
- OrdPodU ____ ustawa z 29.8.1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 613 ze zm.)
- PrAut _____ ustawa z 4.2.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 666 ze zm.)
- PrBank _____ ustawa z 29.8.1997 r. – Prawo bankowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 128 ze zm.)
- PrKonsumU____ ustawa z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta (Dz.U. z 2014 r. poz. 827 ze zm.)
- PrNot _____ ustawa z 14.2.1991 r. – Prawo o notariacie (tekst jedn. Dz.U. z 2014 r. poz. 164 ze zm.)
- WłLokU _____ ustawa z 24.6.1994 r. o własności lokali (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1892 ze zm.)
- ZastawRejU ____ ustawa z 6.12.1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (tekst jedn. Dz.U. z 2016 r. poz. 297)

2. Czasopisma i publikatory

Biul. Inf. Pr. ____	Biuletyn Informacji Prawnej
Biul. SN _____	Biuletyn Sądu Najwyższego
Dz.U. _____	Dziennik Ustaw
MoP _____	Monitor Prawniczy
MoPod _____	Monitor Podatkowy
PiP _____	Państwo i Prawo
Pr. Bank. _____	Prawo Bankowe
Pr. Gosp. _____	Prawo Gospodarcze
Prok. i Pr. _____	Pokuratura i Prawo
Przeg. Orz./Gd.	Przegląd Orzecznictwa Apelacji Gdańskiej
OSAB _____	Orzecznictwo Sądów Apelacji Białostockiej
OSA/Kat. ____	Orzecznictwo Sądów Administracyjnych (Katowice)
OSA/Łdz. ____	Orzecznictwo Sądów Administracyjnych (Łódź)
OSG _____	Orzecznictwo Sądów w Sprawach Gospodarczych
OSNAPiUS ____	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC _____	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna
OSNC-ZD ____	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna – Zbiór Dodatkowy
OSNCP _____	Orzecznictwo Sądu Najwyższego Izba Cywilna i Pracy
OSP _____	Orzecznictwo Sądów Polskich
OSPiKA ____	Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych
Pal. _____	Palestra
PS _____	Przegląd Sądowy
Wok. _____	Wokanda

3. Organy, organizacje i instytucje

NSA _____	Naczelny Sąd Administracyjny
SA _____	Sąd Apelacyjny
SN _____	Sąd Najwyższy
SN (7) _____	uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego
WSA _____	Wojewódzki Sąd Administracyjny

4. Inne skróty

art. _____	artykuł
KE _____	Komisja Europejska
łac. _____	łaciński (-a, -e)
n. _____	następny (-a, -e)
niepubl. _____	niepublikowany
orz. _____	orzeczenie
post. _____	postanowienie
poz. _____	pozycja

RP	_____	Rzeczpospolita Polska
spółka z o.o.	_____	spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
tekst jedn.	_____	tekst jednolity
uchw.	_____	uchwała
ust.	_____	ustęp
wyr.	_____	wyroek
w zw.	_____	w związku
zd.	_____	zdanie
ze zm.	_____	ze zmianami
zob.	_____	zobacz

5. Piśmiennictwo

Gniewek, Machnikowski,

Komentarz KC, 2014 _____ *E. Gniewek, P. Machnikowski*, Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2014

Kawałko, Witczak,

Zobowiązania 2015 _____ *H. Kawałko, A. Witczak*, Zobowiązania, Warszawa 2015

Radwański, Olejniczak,

Zobowiązania, 2014 _____ *Z. Radwański, A. Olejniczak*, Zobowiązania – część ogólna, Warszawa 2014

Część A. Pytania egzaminacyjne

Rozdział I. Zobowiązania – część ogólna

Pytanie I. Co to jest zobowiązanie, jak definiujemy to pojęcie?

Zobowiązanie to stosunek prawny, w którym jedna ze stron, zwana wierzycielem, może żądać od drugiej strony, zwanej dłużnikiem, określonego zachowania się zwanego świadczeniem. Na dłużniku spoczywa obowiązek spełnienia tego świadczenia (zob. art. 353 KC).

W doktrynie przyjęło się opisywać konkretne zobowiązania przy użyciu kilku podstawowych pojęć: **podmiotów (wierzyciel** – podmiot uprawniony i **dłużnik** – podmiot zobowiązany), **ich uprawnień i obowiązków** (które łącznie określa się mianem treści zobowiązania; **wierzytelności** – uprawnienia wierzyciela, **dług** – obowiązki dłużnika) oraz **świadczenia** (przedmiotu zobowiązania).

Na treść stosunku zobowiązaniowego składają się prawa i obowiązki stron. **Wierzytelność** to prawo podmiotowe, które przysługuje wierzycielowi. Służy ono do zaspokojenia interesów wierzyciela. Interes ten musi być zgodny z zasadami współżycia społecznego i ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa podmiotowego. **Dług** to obowiązki dłużnika wobec wierzyciela. Wykonanie tych obowiązków służy zaspokojeniu interesu wierzyciela. Zgodnie z art. 354 § 1 KC dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu oraz zasadom współżycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje – także w sposób odpowiadający tym zwyczajom.

W praktyce często można spotkać zobowiązania wzajemne. Są to świadczenia, w przypadku których strony stosunku prawnego są względem siebie jednocześnie dłużnikami i wierzycielami.

Pytanie 2. Jakie są podziały zobowiązań?

Zobowiązania możemy podzielić na:

- 1) **polegające na działaniu** (dłużnik nakazuje podjęcie określonych czynności, np. zapłata sumy pieniężnej) albo **polegające na zaniechaniu** (zakazuje dłużnikowi podejmowania określonych czynności, a więc polega na powstrzymaniu się od nich);
- 2) **pieniężne** (przedmiotem świadczenia pieniężnego jest wartość wyrażona w określonych jednostkach pieniężnych. Polega ono na zapłacie sumy pieniężnej, tj. przekazaniu z majątku dłużnika do majątku wierzyciela określonej ilości jednostek pieniężnych) i **niepieniężne**;
- 3) **podzielne** (zgodnie z art. 379 § 2 KC świadczenie podzielne może być spełnione częściami bez istotnej zmiany jego przedmiotu lub wartości, np. zapłata określonej kwoty) i **niepodzielne** (nie może być wykonane częściowo bez istotnej zmiany przedmiotu lub wartości świadczenia, np. oddanie samochodu do używania);
- 4) **oznaczone co do gatunku** (przedmiot świadczenia oznaczony jest co do tożsamości, indywidualnie, np. sprzedaż 100 tulipanów) i **oznaczone co do tożsamości** (przedmiot świadczenia oznaczony jest co do gatunku, rodzajowo, np. sprzedaż konkretnego samochodu);
- 5) **rezultatu** – *obligations de resultat* (polega na osiągnięciu ściśle określonego celu – np. umowa o dzieło) i **starannego działania** – *obligations des moyens* (działanie dłużnika jest ukierunkowane na osiągnięcie określonego celu, np. świadczenie lekarskie);
- 6) **jednorazowe** (np. spłata pożyczki; przeniesienie własności; wykonanie dzieła), **ciągłe** (polegają na pewnym stałym zachowaniu się dłużnika w ciągu z góry oznaczonego lub nieoznaczonego czasu – np. dzierżawa, najem) i **okresowe** (polegają na cyklicznym, powtarzającym się w określonych odstępach czasu, spełnianiu świadczeń pieniężnych lub rzeczy zamiennych. Należy je odróżnić od poszczególnych rat świadczenia jednorazowego. Raty są częścią jednolitego świadczenia, którego wielkość oznaczona została bez udziału czasu – zob. *Radwański, Olejniczak, Zobowiązania, 2014, s. 50*; np. sprzedaż na raty czy *leasing*).

Pytanie 3. Jakie są źródła powstania zobowiązań?

Źródłami zobowiązań są zdarzenia prawne, których skutkiem jest powstanie stosunku zobowiązaniowego między określonymi podmiotami. Zobowiązania mogą powstać z następujących zdarzeń:

- 1) **z czynności prawnych** (umowa; jednostronna czynność prawna);
- 2) **z aktów administracyjnych** (indywidualny akt administracyjny wywołuje skutki cywilnoprawne, gdy wynikają one z ustawy, na podstawie której został on wydany – zob. *Radwański, Olejniczak, Zobowiązania, 2014, s. 27*);

- 3) **z wyrządzenia szkody czynem niedozwolonym** (zgodnie z art. 415 KC, kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę zobowiązany jest do jej naprawienia);
- 4) **z bezpodstawnego wzbogacenia** (zgodnie z art. 405 KC, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości);
- 5) **z innych zdarzeń, z którymi ustawa łączy skutek prawny w postaci powstania zobowiązania** (to zob. np. art. 752–757 KC dotyczący prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia).

Pytanie 4. Czym jest świadczenie?

Świadczenie jest przedmiotem zobowiązania. Inaczej mówiąc, jest to **zachowanie się dłużnika względem wierzyciela, zgodnie z treścią łączącego strony zobowiązania**. Zachowanie dłużnika może polegać na działaniu lub na zaniechaniu. Aby można było wykonać świadczenie, należy ustalić jak dłużnik ma się zachować, tzn. co jest treścią świadczenia. Dokonać tego należy najpóźniej w chwili spełnienia świadczenia. Dodatkowo ważne jest, aby świadczenie było wykonalne w chwili jego spełnienia. W przypadku, gdy świadczenie nie nadawało się do wykonania od początku, to zobowiązanie takie w ogóle nie powstaje. Natomiast, gdy świadczenie w chwili powstania zobowiązania było możliwe do wykonania, a później stało się niewykonalne na skutek okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności, zobowiązanie wygasa. W przypadku zaś gdy świadczenie stało się niemożliwe do wykonania na skutek okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność, zobowiązany jest on do odszkodowania na rzecz wierzyciela za świadczenie pierwotne.

Pytanie 5. Czym jest odpowiedzialność dłużnika?

Odpowiedzialność dłużnika to ujemne następstwa prawne, przewidziane dla tego podmiotu w związku ze ziszczeniem się pewnych, kwalifikowanych negatywnie przez system prawny zdarzeń (tak: *Radwański, Olejniczak, Zobowiązania*, 2014, s. 20).

Wyróżnia się dwa rodzaje odpowiedzialności za dług:

- 1) **odpowiedzialność osobistą** – dłużnik odpowiada całym swoim majątkiem przyszłym i teraźniejszym, czyli ogółem swoich aktywów majątkowych. Jest to odpowiedzialność nieograniczona. Wierzycielowi przysługuje uprawnienie do wskazania sposobów egzekucji przeciwko dłużnikowi (art. 797 i 799 KPC). Odpowiedzialność osobista może być ograniczona w następujący sposób:
 - a) odpowiedzialność zostaje ograniczona do pewnej wyodrębnionej masy majątkowej, traktowanej w majątku dłużnika jako osobna całość (odpowiedzialność *cum viribus patrimonii*), np. art. 1030 zd. 1 KC, art. 41 KRO,

- b) dłużnik odpowiada całym swoim majątkiem, ale tylko do pewnej wysokości ograniczonej kwotowo, niezależnie od wysokości długu (odpowiedzialność *pro viribus patrimonii*), np. art. 554, 1031 § 2 zd. 1 KC;
- 2) **odpowiedzialność rzeczową** – jest niezależna od odpowiedzialności osobistej, chociaż może istnieć równocześnie z odpowiedzialnością osobistą tej samej osoby. Odpowiedzialność rzeczowa powstaje w przypadku zabezpieczenia wierzytelności ograniczonym prawem rzeczowym w postaci zastawu lub hipoteki (art. 306 KC i art. 65 KWU). Wierzycielowi przysługuje prawo (o charakterze bezwzględny) do bezpośredniego zaspokojenia się z obciążonej rzeczy. Ponosi ją każdorazowy właściciel rzeczy obciążonej, którym nie musi być dłużnik osobisty. Wierzyciel może realizować swoje uprawnienie z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi dłużnika.

Pytanie 6. Na czym polega zasada walutowości?

W Polsce do 2009 r. świadczenie mogło być wyrażane i wykonywane jedynie w walucie polskiej. Od 24.1.2009 r. świadczenia pieniężne mogą być wyrażane i wykonywane w walucie polskiej lub walucie obcej. Strony mają zatem możliwość określania wysokości świadczenia pieniężnego za pomocą dowolnej waluty. Dłużnikowi przysługuje uprawnienie do wykonania zobowiązania opiewającego na walutę obcą w walucie polskiej. Także w razie niespełnienia świadczenia w terminie uprawnienie to zachowuje wyłącznie dłużnik – nie nabywa go wierzyciel (zob. wyr. SN z 16.5.2012 r., III CSK 273/11, Legalis oraz *P. Machnikowski*, [w:] *Gniewek, Machnikowski*, Komentarz KC, 2014, s. 623, Nb 9). Przeliczenie waluty obcej na walutę polską odbywa się według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z dnia wymagalności roszczenia.

Od 8.9.2016 r. art. 358 KC ulega zmianie i brzmi: „§ 1. Jeżeli przedmiotem zobowiązania podlegającego wykonaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej, dłużnik może spełnić świadczenie w walucie polskiej, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna zastrzega spełnienie świadczenia wyłącznie w walucie obcej. § 2. Wartość waluty obcej określa się według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia wymagalności roszczenia, chyba że ustawa, orzeczenie sądowe lub czynność prawna zastrzega inaczej. § 3. Jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia, wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia w walucie polskiej według kursu średniego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski z dnia, w którym zapłata jest dokonywana”.

Obecnie zmiany wprowadzają zawężenie zastosowania § 1 art. 358 KC jedynie do tych zobowiązań pieniężnych, które podlegają wykonaniu na terytorium RP. Największa merytoryczna zmiana dotyczy ustanowienia opóźnienia, a nie jak dotąd

zwłoki, przesłanką powstania po stronie wierzyciela uprawnienia do żądania przeliczenia długu po kursie z dnia zapłaty.

Pytanie 7. Na czym polega zasada nominalizmu?

Zgodnie z art. 358¹ § 1 KC, jeżeli przedmiotem zobowiązania od chwili jego powstania jest suma pieniężna, spełnienie świadczenia następuje przez zapłatę sumy nominalnej, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Suma nominalna to kwota, na którą opiewa świadczenie w chwili powstania zobowiązania. Zasada nominalizmu ma zastosowanie tylko do zobowiązań, których przedmiotem od chwili powstania była suma pieniężna. Zasada ta nie ma zastosowanie do zobowiązań niepieniężnych, ale ze świadczeniami pieniężnymi. Pieniądz w tych świadczeniach nie występuje jako pierwotny przedmiot świadczenia wyrażonego jako określona suma pieniężna (przykładem takich świadczeń są np. odszkodowania pieniężne za doznaną szkodę).

Pytanie 8. Na czym polega waloryzacja?

W przypadku, gdy w okresie od powstania zobowiązania do momentu jego wykonania nastąpiła zmiana siły nabywczej pieniądza, to wierzyciel powinien otrzymać stosownie do tego – większą lub mniejszą sumę pieniędzy.

Strony mogą zastrzec w umowie, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego niż pieniądz miernika wartości (**waloryzacja umowna**). W razie istotnej zmiany siły nabywczej pieniądza po powstaniu zobowiązania, sąd może po rozważeniu interesów stron, zgodnie z zasadami współżycia społecznego, zmienić wysokość lub sposób spełnienia świadczenia pieniężnego chociażby były ustalone w orzeczeniu lub umowie (**waloryzacja sądowa**).

Pytanie 9. Czym są odsetki?

Odsetki są **świadczeniem ubocznym i okresowym**, występującym obok świadczenia głównego. Są swoistego rodzaju wynagrodzeniem za korzystanie z pieniędzy lub rzeczy oznaczonych co do gatunku, są ustalone w zależności od wartości oraz czasu korzystania z cudzych pieniędzy lub rzeczy. Zgodnie z art. 359 § 1 KC odsetki należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu. Odsetki są płatne co roku z dołu, a jeżeli termin płatności sumy pieniężnej jest krótszy niż rok – jednocześnie z zapłatą tej sumy. W taki sposób są płatne odsetki w przypadku braku od-

miennego zastrzeżenia przez strony zobowiązania, co do płatności odsetek. Jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się **odsetki ustawowe** w wysokości równej sumie stopy referencyjnej NBP i 3,5 punktów procentowych. Maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (**odsetki maksymalne**). W przypadku, gdy wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne. Odsetki jako świadczenie okresowe przedawniają się z upływem 3 lat (zob. art. 118 KC). Trzyletni termin przedawnienia odsetek ma charakter terminu ogólnego i ma zastosowanie, jeśli przepis szczególny nie stanowi inaczej. Sąd Najwyższy w uchw. SN(7) z 26.1.2005 r. (III CZP 42/04, OSN 2005, Nr 9, poz. 149) uznał, że roszczenie o odsetki za opóźnienie przedawnia się najpóźniej z chwilą przedawnienia się roszczenia głównego. Wskazać należy, że bieg terminu przedawnienia rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie o zapłatę odsetek stało się wymagalne (zob. art. 120 KC).

Zgodnie z art. 360 KC, w braku odmiennego zastrzeżenia co do terminu płatności odsetek, są one płatne co roku z dołu, a jeżeli termin płatności sumy pieniężnej jest krótszy niż rok – jednocześnie z zapłatą tej sumy.

Pytanie 10. Na czym polega zakaz anatocyzmu?

Zakaz anatocyzmu polega na wyłączeniu możliwości pobierania odsetek od zaległych odsetek. Od zakazu tego przewidziano jednak wyjątki. Zgodnie z art. 482 § 1 i 2 KC, zakaz anatocyzmu nie ma zastosowania w następujących przypadkach:

- 1) od zaległych odsetek można żądać odsetek za opóźnienie od chwili wytoczenia o nie powództwa (zob. też wyr. SN z 1.10.1998 r., I CKN 782/97, Legalis);
- 2) jeśli po powstaniu zaległości strony zgodziły się na doliczenie zaległych odsetek od dłuższej sumy;
- 3) udzielania długoterminowego kredytu przez instytucję finansową.

Pytanie 11. Na czym polega odpowiedzialność odszkodowawcza?

Odpowiedzialność odszkodowawcza powstaje w wyniku określonych zdarzeń, z którymi dany przepis wiąże obowiązek naprawienia szkody. Osobą odpowiedzialną za naprawienie szkody jest dłużnik, natomiast poszkodowany to wierzyciel. Do przesłanek powstania odpowiedzialności zalicza się:

- 1) zaistnienie zdarzenia, z którym norma prawna łączy obowiązek naprawienia szkody;
- 2) powstanie szkody;
- 3) związek przyczynowy pomiędzy zdarzeniem a szkodą.

Pytanie 12. Jakie są zasady odpowiedzialności odszkodowawczej?

Odpowiedzialność odszkodowawczą można ponieść na zasadzie:

- 1) winy;
- 2) ryzyka;
- 3) słuszności;
- 4) gwarancyjno-repartycyjnej.

Ad 1) Kto ze swojej winy wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia (art. 415 KC). Zawinione zachowanie może polegać na działaniu, jak i na zaniechaniu. W momencie wykazania przez dłużnika, że nie ponosi on winy za powstanie szkody zostaje on zwolniony z odpowiedzialności (ekskulpacja).

Osoba prawna jest obowiązana do naprawienia szkody wyrządzonej z winy jej organu.

Natomiast za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Ad 2) Odpowiedzialność na zasadzie ryzyka jest niezależna od winy. Dłużnik odpowiada za sam skutek. Ten, kto eksploatuje pewne niebezpieczne dla otoczenia urządzenia lub posługuje się dla realizacji swoich interesów podległymi mu osobami, powinien ponosić odpowiedzialność za szkody stąd wynikłe dla innych osób, chociażby on sam winy nie ponosił (zob. *Radwański, Olejniczak, Zobowiązania*, 2014, s. 86). Przykłady odpowiedzialności na zasadzie ryzyka:

- 1) za szkodę wyrządzoną wyrzuceniem, wylaniem lub spadnięciem jakiegokolwiek przedmiotu z pomieszczenia jest odpowiedzialny ten, kto pomieszczenie zajmuje, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą zajmujący pomieszczenie nie ponosi odpowiedzialności i której działaniu nie mógł zapobiec (art. 433 KC);
- 2) za szkodę wyrządzoną przez zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części odpowiedzialny jest samoistny posiadacz budowli, chyba że zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części nie wynikało ani z braku utrzymania budowli w należytym stanie, ani z wady w budowie (art. 434 KC);
- 3) prowadzący na własny rachunek przedsiębiorstwo lub zakład wprawiany w ruch za pomocą sił przyrody (pary, gazu, elektryczności, paliw płynnych itp.) ponosi odpowiedzialność za szkodę na osobie lub mieniu, wyrządzoną komukolwiek przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły